

5.

DISSERTATIO INAUGVRALIS PHYSICO-
CHYMICO-MEDICA
DE
**PRAECIPVIS BALSAMIS
NATIVIS**

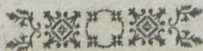
QVAM
CONSENSV GRATIOSAE FACVLTATIS MEDICAE
PRAESIDE
IOHANNE FRIDERICO CARTHEVSER
MED. DOCT. ET PROP. PVBL. ORD. ACADEMIAE ELECTORALIS
MOCVNTINAE SCIENTIARVM VTILIVM ASSESSORE
FACVLT. MED. H. T. DECANO
PRO GRADV DOCTORIS
SVMMISQVE IN MEDICINA HONORIBVS ET PRIVILEGIIS

RITE ATQVE LEGITIME IMPETRANDIS
DIE OCTOBR. MDCCLV.

H. L. Q. C.

DEFENDET

DAVID GOTTLÖB ZEBVHLE,
RANSANIA-SILESIVS.

FRANCOFVRTI AD VIADRYM,
TYPIS IOANNIS CHRISTIANI WINTERI,
ACAD. REG. TYPOGR.

VIRO
ADMODYM REVERENDO AT-
QUE DOCTISSIMO
DOMINO
ANDREAE ZEBVHLE
PASTORI ECCLESIAE RANSENENSIS
VIGILANTISSIMO ET OPTIME MERITO
PARENTI SVO INDVLGENTISSIMO
OMNI PIETATIS ET OBSERVANTIAE CVLTV
ADVLTIMVM VITAE HALITVM PRO-
SEQUENDO

A e

DIS-

DISSERTATIONEM HANC INAV-
GVRALEM

OMNIN PVBLICVM

AMORIS SVI AC REVERENTIAE

DOCUMENTVM

ANDREAE ZEBVHLE

PASTORIS ECCLESIAE HANSENENSIS

IN VITAM TISSING ET ORTHOE MERITO

DICAT DEDICAT

TARENTI SVO INDVLGENTISSIMO

OMNIBUS ET OBSERVANTIAE CVLTA

IN LITIVM VITAE HANSENENSIS

SECUNDUM

DAVID GOTTLOB ZEBVHLE.

DIS-

A

DIS-

DISSERTATIO INAUGURALIS PHYSICO-
CHYMICO-MEDICA
DE
PRAECIPVIS BALSAMIS NATIVIS.

I. BALSAMA NATURALIA GENERATIM
CONSIDERATA.

Balsama nativa sunt resinæ liquidæ, seu rectius, li-
quida resinoso-oleosa, spissiuscula, tenacia,
fragrantia, sapore acri aromatico, aut saltem
acriusculo, eoque plus tamen minusve amari-
cante, colore vario, albicante videlicet, aut flavescente,
aureo, rubescente etc. donata a).

A 3

2. Or-

a) Arabes arbusculam, quæ sauciata verum Opopalsamum
fundit, *Balassam*, *Belossan*, itemque *Balsam* vocant; hinc balsami
nomen prisca temporibus soli Balsamo Arabico, Iudaico, et Aeg-
yptiaco proprium erat, deinde autem scriptores physici ac me-
dici idem aliis quoque crassiusculis atque fragrantibus arborum
succis resinoso-oleosis, opobalsamo natura ac viribus quodammo-
do analogis, imposuerunt.

2. Ordinario ex incisis, aliove modo vulneratis arborum ac fruticum arborefcientium truncis et ramis crassioribus fragrantcs hi liquores profluunt, vasisque applicatis excepti colliguntur; et licet subinde etiam sponte e nimium repletis fortuitoque ruptis corticis tubulis prodeant, nulla singularis tamen messis inde expectanda est, quoniam duntaxat lachrymatim, adeoque tam exigua ut plurimum quantitate elabuntur, ut sub fluida forma copiose vix, aut ne vix, colligi queant.
3. Quo recentiora sunt, eo majori etiam fluiditate atque fragrantia gaudent: Sin diutius autem in vasis apertis, vel obiter saltim clausis adservantur, ob paullatinam principii oleoso-spirituosi exhalationem, magis in dies magisque, præsertim sub tempestate calidiori, spissescunt, tandemque in massas densas, seu veras resinas, fluido tamen balsamo ignobiliore, viribusque multo inferiores, mutantur.
4. Si nonnihil calefacta (cum frigidis enim, absente solido quodam corpore, quod balsamo intinctum elychnii quasi vices subeat, non succedit) in cochleari accenduntur, flammam alunt flavo-rubescentem, nigerrimumque fumum emittunt. Deflagratione cessante, cochlear vernice splendente obductum cernitur, quæ in parte cochlearis media, ubi tenuior est, pulchrum aureum ac flavo-rubellum, in peripheria autem, ubi magis coacervata reperitur, nigrum aut fusco-nigricantem colorem obtinet, et refrigerata satis dura exitit. Eo citius hæc incensio accidit, eoque etiam diutius flamma perdurat, quo magis balsamum oleo æthereo abundat, et in hoc præcipua pariter ratio latet, cur terebinthina, quæ oleo valde

- de turgida est, post modicam calefactionem citissime, balsamum Peruvianum nigrum ex aduerso, quod paucum oleum in mixtione fovet, difficillime flammam concipiat.
5. Spiritus vini rectificatissimus singula eorum, si genuina sint, nulloque oleo expresso remixta, sub digestionem calida perfecte, alterum tamen altero promptius, solvit; aqua autem, spiritus salis ammoniaci aquosus, oleum tartari per deliquium et aqua fortis vulgaris aliaque acida debiliora ac dilutiora massam crassiorum plane intactam relinquunt, et aliquam solummodo substantiæ spirituosæ portionem in poros suos recipiunt.
 6. Adusum oleo vitrioli, confestim, cum majori vel minori ebullitione et copiosi vaporis albi eructatione, valde incallescunt, nigrescunt, et adeo insimul inspissantur, ut eorum nonnulla fluiditatem penitus amittant, et piceam ferme consistentiam adquirant.
 7. Sub destillatione humida oleum æthereum, leve, tenue, pellucidum ac penetrans reddunt, quod simul translate aquæ oleoso-spirituoso-acidulæ odoratissimæ innatat, et pro diversitate balsamorum copia non minus, quam odore, sapore et colore differt. In vesica aut cucurbita massa relinquatur spissa, tenax, resinosa, quæ exemta, ac sola ulteriori in retorta vitrea destillationi subjecta, igne gradatim aucto, non tantum liquorem, magis magisque acidum, sed oleum quoque, spissius paulatim atque spissius, minusque spirituosum, largitur, tandemque, si subdito igne vehementiori urgeatur, plane destruitur, ita, ut nihil, nisi pauca, levis, ac fragilis materia carbonaria remaneat.

8. Cognitu ex recensitis facillimum evadit, balsama nativa ex *substantia resinosa, oleo aethereo, aqua, et subtili ac valde mobili sale acido essentiali* composita esse. Resina maximam ponderis partem constituit, et caeteris elementis basin ac corpus primum praeberet, resinae oleum aethereum, spiritu fragrante turgidum, oleo aqua interlabens, et huic tandem subtile, volatile, ac valde activum sal acidum essentialia quantitatis intuitu succedit.
9. Praeter communes vires antiputredinosas ac vulnerarias balsama haec multas adhuc alias, nervinas nempe, cephalicas, pectorales, carminativas, uterinas, diaphoreticas, diureticas etc. possident, et amplissimum ea propter in medicina usum, tam internum, quam externum, habent; quemadmodum clarius haec ipsa e statim subsequente singulorum tractatione speciali patebunt.

II. TEREBINTHINA VERA.

10. Terebinthina vera seu Veneta veterum, vulgo *Terebinthina Chia* et *Cypria* dicta, liquor oleoso-resinosus est, valde spissus ac glutinosus, splendens, transparentis, coloris albicantis, aut pallide flavescens, ad viridiusculocoeruleum nonnihil inclinantis, saporis resinoso-subacris atque lenissime amaricantis, odoris debilis acriusculo-balsamici.
11. Post collectionem intra modicum temporis spatium adeo ut plurimum, cum exiguo flavedinis augmento, inspissatur, ut consistencia sua non amplius balsamum liquidum, sed molliusculam potius resinam referat; hinc non mirandum, quod terebinthina Chia et Cypria liquida, eaque genuina, in officinis nostris pharmaceuticis rarissime

me vel nunquam reperiat: Nec reticendum quoque est, differentia quidquam terebinthinam Chiam et Cypriam intercedere. Chia enim odore et sapore propemodum caret, et recens subcœruleo-candidi coloris est; Cypria autem flavescit aliquantulum, et, quantum mihi quidem constat, præter saporem subacrem, leniterque amaricantem, paullo fortiorem quoque odorem acriusculo-balsamicum spirat.

12. Arbor, cujus truncus et rami crassiores, terebra profundius et ad ipsam plerumque medullam usque vulnerati, hoc balsamum satis magna copia fundunt, *Terebinthus vulgaris* C. B. et T. est, et passim in insulis Chio et Cypro, unde unice ævo nostro terebinthina vera ad alias gentes transfertur, nec minus, quamquam rariori proventu, in Arabia, Lybia, Syria, Iudæa, aliisque nonnullis regionibus orientalibus sponte nascitur, immo, in Hispania, Lusitania et Gallia Narbonensi frequens obvia est, ubi nullum tamen balsamum, vel saltim ignobilius, adeoque terebinthinæ orientali viribus nequaquam æquiparandum, inde elicitor a). Sub perpetua frondium viriditate ad pyri mediocris magnitudinem excrescit, et sæpe etiam, teste CLVSIO b), maxima ex parte solum fruticat. Corticem habet cinereum, crassum, hiulcum, ramos patulos, folia alternatim conjugata, rigida, firma,

B

lau-

a) Terebinthos sauciatas in Gallia, Hispania, et Lusitania nullam plane terebinthinam fundere, nonnulli referunt; ast experientia istud refragari, LOBELIVS testatur, qui ex vulneratis terebinthis in sylva Valena circa Monspelium terebinthinam promanasse observavit. Conf. GEOFFROY *Mat. Med.* T. II. p. 496.

b) In *Rar. aliquot stirpium per Hisp. obs. Historia Lib. I. cap. 27.*

laurinis haud dissimilia, minora tamen magisque obtusa. Flores, initio Maji in summis ramulis racematim prodeuntes, in terebinthis masculinis staminei sunt, purpurascens, ac steriles, in foemineis staminibus destituti atque frugiferi; siquidem posterioribus hisce fructus succedunt racematim pariter crescentes, parvuli, subrotundi, contactu pingves ac resinosi, testa membranacea unicapulari purpurascens aut flavescens, subacida, styptica, obducti, nucleumque continentes medullosum, lenticulae similem, corpori nutriendo minime quidem aptum, quibusdam nihilominus viribus medicis instructum: „Estur, scribit **DIOSCORIDES a)**, fructus ejus, stomacho tamen nocet, ciendae urinæ et calefaciendo aptus; Venerem idem adjuvat, et contra phalangiorum morsus utiliter in vino bibitur. &c.

13. Modicam duntaxat salis acidi essentialis quantitatem terebinthina vera in mixtione sua reconditam gerit, oleo aethereo autem, quod, humida destillatione prolectum, tenue admodum, leve, aquæ instar limpidum, nec ingrati odoris est, valde prægnans reperitur. **GEOFFROY** enim, quum terebinthinæ Chiæ libras duas et semissem, citra ullum additamentum, destillationi in retorta subiceret, olei tenuioris limpidi et aquei coloris uncias novem, olei flavescens uncias quinque, olei spissioris rufescens uncias viginti duas, et liquoris acidi saltem grana quinquaginta impetravit. Caput mortuum in retorta superstes vix drachmas septem cum dimidia pendeat, et nihil profus salis fixi, licet adhuc per octo horas calcinatum fuisset,

a) In Operib Lib. I. cap 78.

fuiſſet, aquæ ſuperfuſæ communicavit a). Oleum, quod addo, ſub ſolitaria hac deſtillatione expulſum, quoad totam quidem molem ſuam æthereum eſſentiale æſtimari nequit, ſed, igne auſto, ipſius tandem reſinæ mixtio deſtruitur, et illud quoque oleum, quod antea ad reſinam formandam concurrebat, elicitor; certo nihilominus certius eſt, novem olei limpidi uncias, primum prodeuntes, et aliquam pariter olei flavoſcentis partem veri olei ætherici eſſentialis indolem obtinere, et hoc igitur elementum in terebinthinæ Chiaæ libra una ultra quatuor uncias aſcendere.

14. Quando oleum æthereum humida ſtatim deſtillatione evocatur, minori quidem copia in receptaculum tranſcendit, limpidiſſimum tamen, tenuiſſimum, mobiliſſimumque eſt, et aqua præterea, quæ oleum comitatur, ejuſdemque translationem adjuvat, oleoſo-acidulo-ſpirituofis particulis valde reſerta deprehenditur, ſuaque virtute diuretica, ſudorifera, antiputredinoſa et antiſcorbutica ſeſe magnopere commendat. In veſica aut cucurbita maſſa tenax reſinoſa flava aut flavoſcens remanet, quæ *Terebinthina lota*, et ſi ulteriori coctione in vaſe aperto oleo ſuo magis ſpoliata, adeoque macrior et rubro-fulſca reddita fuerit, *Colophonium* audit.
15. Præciſis temporibus terebinthina Chia et Cypria ſæpiſſime contra multos morbos tam interne, quam externe adhibita fuit, deinde autem, poſtquam variæ terebinthinæ ſpuriaſque ſpecies, ſub forma liquidiori non copioſius ſolum, ſed longe minori etiam pretio comparandæ, et ſimili nihilominus natura, iuſdemque, immo majoribus,

B 2

vir-

b) V. *Mat. Med. T. II. p. 497.*

viribus medicis donatæ, ubi vis propemodum locorum furrogatæ fuerunt, usum rariorem et habuit, et etiamnum habet, ita ut amplius nullum fere compositum pharmacæuticum, quam theriacam et mithridatium *Damocratis*, ingrediatur. Quare hoc etiam loco de usu et virtutibus ejus nihil addam, sed scitu in hac parte necessaria sub descriptione terebinthinæ laricæ, quæ nostro ævo Chiæ et Cypriæ vices plerumque subit, et utramque activitate medica superat, recensebo.

III. BALSAMVM TEREBINTHI PERSICAE.

16. Duplex balsamum terebinthus Persica foeneratur, *alterum* nempe vulgatius, a terebinthina Chia quoad consistentiam, saporem, odorem et colorem candidum parum vel nihil distinctum, *alterum* præstantius, opobalsamo, quod circa Mecham in Arabia colligitur, fragrantissimo odore maxime analogum. Prius, referente KAEMPFFERO a), ex arbore fauciatâ copiosissime elicitor, et sponte pariter, Syrio æstuante, e rimis nodisque stirpium putrescentibus promanat; posterius vero subinde saltem atque parcissime e notabili quadam extuberatione, seu pila, in nonnullis terebinthis sine pediculo extremis fere furculis adhærente, extrahitur. Pila hæc, quæ pungi circiter magnitudine est, rotunda, ex pluribus tuberculorum spiris instar cristæ galli gallinæ concretâ, foris carmesino colore suo oculis blanditur, intus autem albicans est, et substantiam fungosam ac fragilem obtinet.

2. Arbor

a) *In Amoenis, exot. Fasc. II. p. 414.*

17. Arbor memorata, quam vix allegatus KAEMPFERVS
l. c. Pistaciam sylvestrem vocat, in desertis atque petrosis
 montium recessibus circa Schamachiam Mediae, Schira-
 sum Persidis, in Luristano atque Larensi territorii, præ-
 fertim in monte petroso circa Majin, pagum celebrem,
 una diæta diffitum Schiraso, copiosa nascitur, et *terebin-
 tho Indicæ* THEOPHRASTI, seu *Pistaciæ* DIOSCORI-
 DIS, tum magnitudine, tum totius ac partium forma, per-
 similis est, præterquam, quod, teste eodem Auctore, stocu-
 los fragrantiores, nuces vero præparvas, inspidas, ferat.
18. Accolæ montis Majinensis, sylvestribus hisce pistaceis,
 uti dictum, feracissimi, terebinthinam, corio et pellibus
 subligatis, vel luto subducto in forma nidi hirundinei
 exceptam, atque collectam, non adservant liquidam,
 nec aliorum quoque sub primitiva consistentia transfe-
 runt, sed alii eandem statim in ipso monte, alii, qui pro-
 pe habitant, domi suæ leni coctione, citra ullam tamen
 aquæ adfusionem, et citra conspicuam pariter ebullitio-
 nem adeo spissant, ut refrigerata picem albam futuriam
 colore ac consistentia referat. Liquida enim nullibi a
 Persis, qui usum ejus vel ignorant omnino, vel parvi
 pendunt, desideratur, sed sola inspissata, resinae masti-
 chinæ æmula, emtores invenit, et ubique in officinis et
 myropoliis Turcarum, Persarum et Arabum venalis pro-
 stat.
19. Ad nos, quantum mihi quidem constat, hæc terebinthi-
 na inspissata nunquam adsertur, sed Persiæ tantum, Indiæ,
 Turciæ et Arabiæ incolis pro masticatorio servit, quo
 alii, præsertim mulierculæ circa Indum, sine intermissio-
 ne utuntur, ejusdemque usus sæpe sæpius tantopere ad-
 sycunt,

ivescunt, ut ægerrime illo carere possint. Gratum orihalitum, dentibusque firmitatem atque albedinem conciliat, et adpetitum quoque nonnihil sufflaminare, lymphamque salivalem largius eliciendo catarrhos tollere dicitur. De usu balsami fragrantioris, quod e pila, pistaceis quibusdam adnata, evocatur, KAEMPFERVS nihil addidit, istud nihilominus a fraudulentis subinde ignaris pro vero Opopalsamo vendi, suspicor, quoniam hoc ipsum odore non minus, quam consistentia valde æmulatur.

IV. BALSAMVM LARICEVM.

20. Balsamum lariceum, *Terebinthina laricea*, *Terebinthina Veneta* *Officinarum moderna* est liquor oleoso-resinosus, lentus, tenax, melle tamen, si recens, tenuior, ac magis minusve, vitri fere instar, transparens, coloris candidi aut pallide flavescens, odoris fragrantis, acriusculi ac paullulum gravis, saporis acris, amaricantis.
21. Ex sauciata larice, quam BAVHINVS *Laricem*, *folio deciduo*, *coniferam* vocat, quæque in monte Apenino, et alpibus Carinthiacis, Stiriacis, Sabaudis, Gallicis, Sibiria etc. copiosa crescit, tempore verno et autumnali hæc terebinthinæ species evocatur, et subinde etiam, quam minori quantitate, sponte profluit: Certa tamen arborum ætas postulatur; in vetustioribus enim, quarum trunco ac ramis crassioribus dudum fungus notissimus, Agaricus dictus, hinc inde adcretus cernitur, fluere desinit. In principio candida est, et oleosæ propemodum fluiditatis, deinde autem flavescit paullatim ac spissior evadit.

22. In spiritu vini rectificatissimo, nulla etiam digestionem calida in auxilium vocata, satis cito atque perfecte solvitur, et cum adfuso oleo vitrioli adeo incalcescit, ut vitrum, ebullitione durante, vix tangi queat. Post ebullitionem spissescit admodum, nigramque picem colore ac consistencia æmulatur, deinde nihilominus sensim sensimque aliquam fluiditatem recuperat.
23. Terebinthinam Chiam et Cypriam non acrimonia solum, amaritie et fragrantia, sed salis quoque acidi essentialis copia longe superat, et subtili pariter ac valde activo oleo æthereo abundat. Sub humida quidem destillatione libra una duas saltem uncias et semissem olei limpidissimi ætherei reddit: Sin per se autem, citra aquæ adfusionem destillationi in balneo vaporis subjicitur, longe major quantitas prodit. Observante enim GODOFREDO a) libræ duæ et uncia undecim, per balneum vaporis destillatæ, phlegmatis subacidi drachmam unam et dimidiam, olei tenuissimi autem ac limpidissimi uncias decem, et drachmas sex cum dimidia dederunt. Massa residua, in retortam postmodum translata, igne gradatim aucto, ulterius uncias duas totidemque drachmas liquoris aqueo-acidi, uncias duodecim, drachmas duas et grana quinque olei flavescens, et uncias septendecim atque semissem olei rufi spissioris præbuit. Massa nigra, splendens, spongiosa, lævis, in retorta superstes, ac pondere suo adhuc drachmas sex et grana duodecim æquans, post fortem ac paullo diuturniorem calcinationem in crucibulo, insipida prorsus ac fusco-rubella facta, nullum elixiviata sal fixum largiebatur, et vix amplius grana viginti duo pendeat.

a) V. Mar. Med. T. II. p 501.

24. Multiplici atque egregia virtute medica, abstergente nimirum, antiputredinosa, traumatica, diaphoretica, diuretica *a)*, et pectorali gaudet, et interne igitur, febre tamen, inflammatione, et plethora absentibus, a scrupulo dimidio ad drachmam unam inter bolos et eclegmata recepta, vel ovi vitello admista, rarius sub forma emulsionis, contra pulmonis, hepatis, lienis, renum, vesicæ, aliarumque partium internarum exulcerationes, tussim itemque inveteratam, fluorem album refractarium, gonorrhœam virulentam, incipientem hydropem ascitem, anasarcam, nephritidem fabuloso-pituitosam, ischuriam et dysuriam, immo, contra ipsos nonnunquam dolores arthriticos non sine effectu insigni usurpatur. Movet quoque alvum, si copia majori, ad drachmas scilicet duas aut tres, admittitur. Apud subiecta sensibilibiora ac calidiora, nec minus in casibus plerisque, ubi mitiora postulantur, terebinthinæ nativæ integræ plerumque terebinthina lota, oleo suo æthereo, ceu elemento maxime activo *b)*, potissimam partem spoliata, substituitur, et ordinario sub forma pilulari a scrupulo dimidio ad scrupulos duos exhibetur.

25. Viri-

a) Terebinthina, paullo largius adsumta, urinam forti odore violaceo imbuat, et, frequenti experientia teste, materiam fabulosam ac pituitosam, in renibus aut vesica coacervatam, valide exturbat; hinc admodum circumspicte in usum trahenda est, quoties latentium calculorum grandiorum suspicio adest, ne unus eorum aut plures, violentius in ureteres, collum vesicæ aut urethram protrusi, funestam, aut valde tamen periculosam, urinæ suppressionem excitent.

b) Qui plura de potentibus et eximiis hujus olei viribus medicis scire cupit, *Chemia Barhgviana Tomum secundum* evolvat, et quæ sub *Processu XXXV.* dicta occurrunt, attente legat.

25. Viribus terebinthinæ, tum integræ, tum lotæ, internis haud inferiores sunt externæ: Siquidem prior unguenta et emplastra, posterior sola emplastra, quæ partibus tumidis, dolentibus, inflammatis, itemque ulceribus, ac vulneribus, emolliendi, resolvendi, discutiendi, digerendi, expurgandi, et consolidandi sine, adplicantur, creberrime ingreditur. Liquida subinde etiam in urinæ suppressione, exulceratione intestinorum et dysenteria clysteribus additur: Probe tamen notari debet, in morbo postremo non statim in principio, sed mitigata prius aut penitus sublata intestinorum inflammatione, in usum vocandam esse.

V. BALSAMVM ABIEGNVM ET PINEVM.

26. Balsamum abiegnum, quod tertiam terebinthinæ speciem notiores constituit, ac vulgo *Terebinthina abiegna* sive *abietina* dicitur, laricæ quidem terebinthinæ analogum est, recens nihilominus eandem fluiditate, pelluciditate, amaritie et odoris gratia superat. Duplicis præterea generis, alterum videlicet fragrantius et virium quoque intuitu præstantius, alterum paullo ignobilius, reperitur. Hoc e caudice arboris ramisque profunde vulneratis copiosè effluit, istud vero parca admodum quantitate a pastoribus otiosis e tuberculis vesiculosos, intra corticem locatis, vacuo cornu vaccino, quod lachrymam emanantem simul excipit, exprimitur. TOURNEFORTIVS hanc arborem, in multis Helvetiæ, Germaniæ, aliarumque regionum tractibus montanis satis frequentem, *Abietem, taxi folio, fructu sursum spectante*, CASP. BAV-

HINVS autem *Abietem*, conis sursum spectantibus, sive *marem* vocat. In Canada, quod paucis addendum duco, ex abiete, quæ PLUCKENETIO *Abies minor*, *pectinatis foliis*, conis parvis subrotundis, audit, itidem terebinthinæ species elicitur; ast magis hæc ipsa cum terebinthina laricea, quam abiegna nostrate convenit, ac vulgo *Balsanum Canadense* dicitur.

27. Partibus spirituosis et tenerioribus oleosis æthereis hæc terebinthina magis, quam species præcedentes, turgida est, et inde etiam ratio petenda erit, quod recens terebinthinâ lariceâ paullo liquidior, fragrantior, calidior, et in operando potentior existat, licet quoad usum cæteroque atque virtutes adeo cum illa conveniat, ut in locum ejus, tam interne, quam externe, commode surrogari possit.

28. Ab abiegna terebinthina, sive consistentiam, sive odoris gratiam ac virium medicarum præstantiam species, *Terebinthina pinea*, *Terebinthina communis*, quam vulneratæ varietatis *Pini sylvestris* species largiuntur, notabiliter recedit: Admodum enim lenta, tenax, ponderosa ac crassa est, pelluciditate præterea, licet albicans sit, destituitur, et naribus odorem gravem balsamico-resinosum imprimat. Rarius itaque nostro ævo, ob ignobiliorem suam indolem, et eminentem imprimis tenacitatem, quæ promptam atque sufficientem resolutionem in ventriculo impedit, interne adhibetur, sed plerumque externis duntaxat usibus impenditur.

VI. BALSAMVM CABVREICICA.

29. *Balsamum Cabureicica*, *Balsamum de Cabureiba* est liquor resinoso-oleosus spissiusculus, tenax, flavus, odore fragrantissimo balsamo Peruviano perquam similis. Ventius odorem gratiorem, quam recens spirat, et temporis successu, licet partibus spirituosis valde turgidum sit, in massam puniceam resinofam, quæ paullulum tamen calefacta sequax deprehenditur ac ductulis, coalescit.
30. Ad Europæos, quanquam rarissime, ex Brasilia adfertur, ubi ex inciso cortice revirescentis arboris *Cabureiba*, circa Februarium et Martium, luna plena, vasculis pendulis excipitur. Arbor hæc, teste GVILIELMO PISONÉ a), non in Brasilia habita, sed in remotissimis desertis trans immensa montium juga crescit, et cellissima, vastissima atque odorifera est. Folia habet exigua, instar myrti, et cortice cingitur cinereo, digitorum crasso, tenui membrana miniati coloris exterius cooperto, sub quo liquor balsamicus, quo totus cortex turgere solet, latitat.
31. Propius natura sua ac qualitatibus ad balsamum Peruvianum, quam Copaivum, accedit, et jure meritoque inter activa atque selectiora *roborantia*, *nervina*, *peſtoralia*, *ſtomachalia* et *traumatica* referendum est. „Aliquot illius guttulæ, uti *vix laudatus PISO l. c. ſcribit*, per os jejunis exhibitæ, aſthmati profunt: imperiem quoque ventriculi; viſcerum langvoretos inveteratos corrigunt: tepidum peſtori et hypochondriis illitum, eorum oppila-

C 2

a) In *Hiſt. Nat. Braſiliæ Lib. IV. cap. 5.*

„pilationes et frigiditates tollit. Irrigatione et frictione
 „capitis et cervicis ex panno rubro, corroborat cerebrum
 „et præservat a paralyfi et spafmo; imo debilitatum omne
 „nervorum genus in pristinum vigorem restituisse, sæ-
 „pissime hic fumus experti. Cæterum Lusitani æque
 „ac Brasiliæ adversus vulnera et morsus venenatorum
 „animalium inesse illi virtutem quandam singularem te-
 „stantur, ad quam animalia, instinctu solo naturali confu-
 „gientia, corticemque deterentia, parti læsæ præsentissi-
 „mum inveniunt remedium. Quæ omnia in castris et
 „nosocomio nostro, tum imprimis militibus ictis a feris at-
 „que Barbaris, mecum per deferta peregrinantibus, com-
 „probavi. Quippe solo hoc eximio Balsamo, recenter
 „ex ipsis corticibus collecto, vulneratos et luxatos re-
 „stitui.

VII. BALSAMVM DE COPAÏVA.

32. Balsamum *Copaiva*, *Copaiba*, *Copahu*, *Copaif*, *Balsa-*
mum Copaivum et *Copivum*, *Balsamum Brasiliense*, est li-
 quor resinoso-oleosus, flavescens, fragrans, saporis acris
 amari, aromatici. Recens pallidam duntaxat flavedi-
 nem obtinet, et oleum fluiditate sua perfecte æmulatur,
 diutius vero, præsertim in vitro obiter saltim obturato,
 adseratum, magis paulatim glutinosum atque tenax
 evadit, et colorem aureum acquirit, immo temporis
 successu in resinam compactam, splendens, pellucidam,
 gummi copal, aut purissimo succino flavo haud dissimi-
 lem, mutatur.

33. Subinde in officinis, præter verum hoc balsamum Copaipum, adhuc species quædam ignobilior venalis pro-
stat, quæ genuino balsamo longe crassior ac glutinosior
est, albicans præterea, minus transparentis, saporis ingra-
ti amari, odoris nonnihil terebinthinati. Secundum
GODOFREDI a) sententiam hæc ipsa vel coctione sal-
tim extracta, vel rectius, plane adulterina est. Nam
odor mangonium satis detegit, nec solum igitur suscipi-
ari, sed certius omnino credere licitum erit, eandem tere-
binthinæ ac balsami veri miscelæ suam debere originem.
34. Adfertur balsamum genuinum ex Brasilia, ubi ex arbo-
re quadam, quam incolæ *Copaiba*, botanicorum vero
quamplurimi cum RAYO *Arborem balsamiferam Brasili-
ensem, fructu monospermo*, appellant, tanta copia, si iusto
scilicet tempore, fervente nimirum æstate, circa caudi-
cem ad medullam usque terebra perfoditur, emanat, ut
teste MARCGRAVIO b), intra trium horarum spatium
novem canthari, vel, uti PISO magis determinate re-
fert c), duodecim libræ colligi queant. Arbor hæc syl-
veltris atque procera est, et in insula Maranhon magis,
quam in præfectura Pernambucensi, luxuriat. Cor-
tex, truncum rectum ac crassum ut et ramos ambiens,
colorem cinereum, lignum vero, duritie fagino æquale,
rubrum, quasi miniatum, obtinet. Folia, pediculis, di-
gitum longis, insistentia, subrotunda sunt, ovata, quatuor
aut quinque digitos longa, duos, vel, ubi latissima sunt,
duos cum semisse lata, superius viridiora, inferius dilu-
tiora,

C 3

a) L. c. p. 486.

b) In *Hist. nat. Brasiliæ Lib. III. cap. 17. p. 131.*

c) L. c. *Lib. IV. cap. 4. p. 57.*

tiora, nervo et venulis rufescentibus donata. Flores, in summitate ramulorum, ubi folia frondium figura accrescunt, prodeuntes, mediocri magnitudine gaudent, et ex quinque petalis componuntur. Florem fructus subrotundus, baccae lauri, vel rectius, avellanæ magnitudine ac forma, excipit, initio viridis, post maturitatem nigricans, paucissima carne subdulci atque eduli instructus. Sub pulposa hac substantia lapis durus ovalis latet, et hic rursus nucleum album, farinacei saporis, esui tamen minus aptum, includit.

35. Plus olei ætherei, quam balsama reliqua, in mixtione fovet, et unica ejusdem libra civilis sub destillatione humida quatuor, quinque, immo sex uncias olei limpidissimi reddit. Massa resinosa, in vesica superstes, aquæ innatat, totamque superficiem ejus, in crustam tenacem expansa, tegit. Satis forti adhuc odore balsamico pollet, et egregium proinde emplastrorum travmaticorum ingrediens constituit.

36. Virtute diuretica terebinthinam æmulatur quidem, in operando tamen, ob parciorem salis acidi essentialis inhæSIONem, mitius deprehenditur, respectu virtutis nervinæ autem, antiputredinosæ atque travmaticæ jure terebinthinæ præfertur, et fructu proinde majori in cachexia, tussi inveterata, phthisin minitante, asthmate pituitoso, epilepsia cacochymica, dysenteria, lienteria, cœliaca, nephritide pituitoso-fabulosa, gonorrhœa virulenta, fluore albo, adfectibus quibusvis ulcerosis et vulneribus, tam interne, quam externe, usurpatur a). Interne, a guttu-

a) „Non solum mirifica, p 150 l. c. scribis, pollet vi mundi.

guttis aliquot ad scrupulum integrum, vel cum vino aut ovo forbili exhibetur, vel bolis, electuariis, ac pilulis additur; externe autem vel per se cum linteo carpto, aut turunda, vel linimentis, ungentis, emplastris, imo clysteribus mixtum, partibus debilitatis, ulcerosis ac vulneratis applicatur.

VIII. BALSAMVM PERUVIANVM.

37. Duplex balsamum in regno novi orbis Peruviano ex eadem arbore ab incolis extrahitur, alterum videlicet, quod in officinis nostris rarissime reperitur, *Album*, alterum, ubivis venale, *Fuscum*, seu *Nigrum*, aut rectius *Subrubro-nigrum*. Prius sponte ex inciso arboris cortice profluit, et satis fluidum est, terebinthina longe tenuius, pellucidum, fragrantissimum, saporis acriusculo-amaricantis, coloris albidum, nonnihil tamen ad subflavum inclinantis. Posterius opè coctionis cum aqua ex foliis, cortice atque ligno, tum caudicis, tum ramorum, dissectis, elicitor, et propter immixtas igitur partes resinoso-

gum-
ficandi et consolidandi, et ad quevis vulnera prima intentione restituenda, morsusque serpentum curandos, et cicatrices tollendas: sed et ab omnibus pariter incolis et a me interne exhibitum, insignem præbere utilitatem, observatum fuit. Pe-
ctori, ad stomachum languidum, ventri ad colicos frigidos cruciatus, illitum conducit: guttulæ aliquot convenienter exhibitæ per os, robur addunt visceribus, illisque tonum reddunt: fluxiones muliebres, cursus ventris et gonorrhæas quoque sistunt. In anum per clysteres, in penem per syringam, cum saccharo ex aqua plantaginis, vel oleo rosarum dissolutum, adversus eadem mala prospero successu injicitur &c. &c. Pisoniano huic virtutum testimonio ista pariter, quæ B. FRIDERICVS HOFFMANNVS in *Obs. physico-chymicis select.* p. 22. de viribus et usu hujus balsami attulit, addi merentur.

gumneas, et aliquam pariter substantiæ spirituosæ sub
coctione jacturam, valde crassam consistentiam, et obscu-
rum colorem subrubro-nigricantem contrahit; quoad sa-
porem tamen atque odorem, si vigoris gradum excepe-
ris, cum albo convenit.

38. Nonnulli prædictis speciebus adhuc tertiam, quam *Bal-
samum Indicum siccum*, itemque *Opobalsamum* vocant, ad-
dunt: Verum, cum hæc ipsa compacta, sicca, ac vera
resina rufescens sit, locum inter balsama hujus census oc-
cupare nequit, sed rectius resinarum catalogo inferitur.
Originem suam, РОМЕТО referente ^{a)}, succo lacteo
debet, qui e ramis arboris resectis exstillat, et, vasis ex-
ceptus, blandi caloris ope ad desideratam spissitudinem
atque duritiem redigitur. Silentio pariter hoc loco
præterire nequeo, scriptores quosdam supra descriptum
balsamum Brasiliense, *Balsamum Cabureicica*, sive de *Ca-
bureiba* dictum, cum *Peruviano* confundere, et hoc et
illud unum idemque esse, contendere; quod tamen fal-
sum et plerumque allegato PISONIS testimonio con-
trarium videtur. Hic Auctor enim non dicit, balsamum
Peruvianum et balsamum de Cabureiba unum idemque
esse, sed, hoc priori duntaxat quoad odorem perquam si-
mile reperiri, refert. Hisce accedit, quod balsamum Pe-
ruvianum album nonnihil saltem ad pallidam flavedinem
inclinat, balsamum Cabureicica autem perfecte flavum
fit, tandemque puniceum evadat. Facile cæteroque in
largiar desiderantibus, non tantum bina hæc balsama, sed
ipsas quoque arbores, unde eliciuntur, aliquam interce-
dere

^{a)} In dem aufrichtigen Materialisten- und Specerey-Händler
P. 4. 11.

- dere similitudinem, et utramque ea propter recte forsan a scriptoribus nonnullis Cabureiba appellari.
39. Arbor balsama descripta foenerans, non tantum in regno Peruviano, sed in Brasilia quoque aliisque Americæ meridionalis regionibus nascitur, et ab incolis *Hoitziolit*, ab HERNANDEZIO *Arbor balsami Indici*, itemque *Balsamifera prima*, et ab aliis denique itidem, uti dictum, *Cabureiba* appellatur. Ad mali aurantiæ magnitudinem plerumque adfurgit, ac folia, amygdali foliis similia, paullo majora tamen, rotundiora, magisque acuminata habet, floresque luteos, floribus *Digitalis* forma haud dissimiles; fert, quibus semina albicantia, oblonga, ac paullulum contorta succedunt.
40. Balsamum fuscum sive nigricans in spiritu vini rectificatissimo, si genuinum existit, et paulisper adhuc liquidum, satis promte solvitur, nec rationem itaque cognosco, cur BERNHARDVS VALENTINI *a)*, alique scripserint, balsamum hoc in calido quidem vini spiritu solvi, post menstrui tamen refrigerationem confestim secedere, ac rursus ad superficiem enatare. Balsami albi solutionem propter ipsius balsami defectum hactenus nondum suscipere potui, credo nihilominus, eandem promte pariter, immo longe promptius, quam balsami nigri solutionem, succedere. Balsamum album enim ex solo oleo æthereo, et fixa substantia resinosa constat, nigri seu fusci vero mixtionem, præter partes oleosas et resinosas, multæ insimul gummosæ ingrediuntur. Libra una balsami fusci, observante HOFFMANNO *b)*, unicam duntaxat

D

taxat

a) In der Natur- und Materialien-Kammer p. 405. §. 8.
 b) Vid. *Obs. Physico-Chym. select.* p. 71.

taxat unciam olei rubri, fragrantissimi, in spiritu vini difficilius paullo solubilis, sub humida destillatione reddit, album ex adverso plus continere, verosimillimum est. An hoc posterius autem post separationem sachari instar, uti PAULVS HERMANNVS refert ^{a)}, coagulabile sit, experientia destitutus certo adfirmare nequeo.

41. Balsamum Peruvianum utrumque, præsertim album, ob blandam suam indolem, et eximiam virtutem *traumaticam, nervinam, antiputredinosam, pectoralem, stomachalem, et diureticam*, singulis balsamis hæcenus descriptis præferri meretur, ac sese magnopere inprimis in epilepsia idiopathica aliisque adfectibus convulsivis, a cacochymia et nervorum imbecillitate oriundis, nec minus in ventriculi imbecillitate, lienteria, coeliaca, diarrhœa chronica, exulceratione intestinorum, renum, vesicæ, pulmonum, cæterarumque partium, tam internarum, quam externarum, gonorrhœa virulenta, adfectibus scabiosis, tussi inveterata, et asthmate pituitoso commendat. Datur interne a guttis aliquot ad scrupulum semissem, immo integrum, cum ovo forbili, aut jusculo, aut sacharo, aut melle rosarum, aut syrupo quodam adpropriato, vel dosi refracta pilulis, bolis et electuariis additur, vel vini etiam spiritu solutum sub tincturæ forma exhibetur. Externe ulceribus, vulneribus, et nervis atque tendinibus punctis laceratisque cum linteo carpto adplicatur, et creberrime pariter inter linimenta, ungenta et emplastra, non tantum consolidandi sine in capitis aliarumque partium ulceribus ac vulneribus, sed roborandi etiam scopo in convulsivis ac paralyticis adfectibus, imbecillitate articula-

tio-

a) In *Cynof. Mar. med.* p. 275.

tionum, rupturis membranarum, similibusque solidorum vitis adhibenda, recipitur.

IX. BALSAMVM TOLVTANVM.

42. Balsamum *Tolutanum* sive *de Tolu*, recentissime collectum, spissiusculum quidem ac valde tenacem sistit liquorem, odoris suavissimi, ad gummi benzoini et corticis aurantiorum odorem accedentis, coloris spadiceo-aurei, saporis subdulcis haud ingrati; mediocrem tamen hanc fluiditatem non adeo diu retinet, sed intra breve tempus, praesertim, si in parvis cucurbitis, in quibus ordinario ad gentes externas transmittitur, adseruetur, adeo spissescit, ut ceram aut resinam molliusculam consistentia sua æmuletur, quin tandem, majori exsiccatione accedente, nonnihil fragile evadat: Unde haud mirandum est, quod in officinis nostris rarissime vel nunquam sub forma liquida occurrat, quodque scriptorum aliqui istud *Balsamum solidum* adpellaverint.
43. Adfertur ex Americæ meridionalis provincia *Tolu*, seu *Honduras Hispanorum*, inter urbes *Carthagenam* et *Nomen Dei* (Nombre de dios) sita, ibidemque ex tenello cortice arboris cujusdam, sub maximo solis fervore inciso, exstillat, et, cochlearibus, e cera nigra paratis, exceptum, in parvas cucurbitas vel alia etiam vascula transfunditur. Arbor, quæ LINNÆO *Toluisera* audit, nondum satis descripta est, et NICOLAVS MONARDES, celebris quondam medicus *Hispalensis*, solummodo, illam pinis pumilis similem esse, ac multos ramos, foliis cera-

tia similibus, perpetuoque virentibus vestitos, quaquaversum spargere, refert *a*).

44. Quoniam hoc balsamum, praesertim recentius, fragrantissimum sit, substantiali tamen oleo aethereo non adeo dives reperitur, sed pars resinosa maximam ponderis partem explet; hinc facile etiam, uti antea dictum, emplastri instar spissum, immo temporis successu duriusculum ac paululum fragile redditur. In spiritu vini rectificatissimo caeteroquin, calore accedente, perfecte ac satis cito solvitur, eumque colore flavescente, odore grato, et subdulci atque balsamico sapore imbuat.
45. Virium intuitu balsamo Peruviano nisi superius, certe tamen haud inferius est, immo a quibusdam, praesertim paullo adhuc liquidum, ipsi balsamo Aegyptiaco, respectu scilicet virtutis antiputredinosae, vulnerariae, atque nervinae, aequiparatur. Liquidi usus, tam internus, quam externus, cum usu balsami Peruviani perfecte convenit, spissum vero et induratum vel in spiritu vini solvitur, et inde nascens tinctura ad guttas 20. 30. 40. exhibetur, vel pilulis, bolis et electuariis additur, et externe pariter vel solum sub forma emplastri applicatur, vel aliis emplastris et unguentis traumaticis, discutientibus atque nervinis miscetur *b*).

X. OPO-

a) Simpl. med. Libr. II.

b) Plura notatu dignissima vix allegatus NICOLAUS MONARDUS de virtutibus eximii, et usu vario balsami recentioris proposuit, quae hoc tamen loco, quum recensio eorum nimis prolixia sit, integra subjungere nequeo, sed sciendi cupidos ad ipsum auctorem remittere cogor.

X. OPOBALSAMVM.

46. Nulla prorsus differentia, si naturam spectes, *Opo-*
salamum sive *Balsamum Orientale* verum, et *Balsamum*
Ægyptiacum, *Memphiticum*, *Iudaicum*, *Ieruchuntinum*,
Syriacum, *Arabicum*, *de Mecha*, et *de Gilead* intercedit,
 sed distincta hæc synonyma tantummodo a diverso loco
 natali desunta sunt. Arbusculæ enim, quæ leviter inci-
 sæ præstantissimum hunc liquorem balsamicum fundunt,
 antiquissimis temporibus unice in Arabia felici, ubi adhuc
 hodie circa Meccam, Medinam, et alibi crescunt, sponte
 provenerunt, et inde postmodum in Palæstinam, Syriam,
 et Ægyptum transplantatæ fuerunt, in quibus regionibus
 tamen nostra ætate nullæ amplius, sive temporis successu
 ob culturam neglectam emortuæ, sive studiose ab homi-
 nibus, præsertim belli tempore, extirpatæ atque deletæ
 fuerint, reperiuntur, et licet quidem Scriptorum quam-
 plurimi, qui in Ægyptum, aliasque regiones orientales
 itinera susceperunt, multa de hortis balsamiferis Mathe-
 reanis, circa Cairum sitis, referant, secundum aliorum ni-
 hilominus testimonia, hic pariter vel nullas omnino a),
 vel saltim paucissimas arbusculas balsamiferas superesse,
 certum est.

47. Arbuscula hæc, quam C. BAVHINVS *Balsamum Sy-*
riacum, rutæ folio, BELLONIVS *Balsamum, lentisci*
folio, Ægyptiacum, et PROSP. ALPINVS *simpliciter*
Balsamum vocat, ordinario ad cytisi vel ligustrī altitudi-
 nem excrefcit, lignumque album et inodorum habet.
 Ramuli lenti, resinosi, odorati, quorum tenuiores, pen-
 nam

D 3

a) Vid. CROFFROY *Mat. Med. P. II. p. 475.*

nam anferinam, rarius digitum minorem, crassitie æquantem, sub *Xylobalsami* nomine afferuntur, duplici cortice tenui, externo scilicet subrubente seu rufo, interiori virescente, fragrante, saporis aromatici, cincti sunt, foliisque perpetuo virentibus, folia rutæ forma æmulantibus, vesiuntur. Flores ex albo purpurei, acaciæ floribus haud dissimiles, odorem fragrantissimum spirant, iisdemque folliculi succedunt seu baccae, oblongæ, subrotundæ, piffo minores, ex nigro rubescentes aut fuscae, quæ, præter paucam medullam, albicantem, oleosam atque balsamicam, semina flava, acria, amara, odorata, svaveolente ac spissiusculo succo oleoso turgida, continent, et exsiccate notissimum *Carpobalsamum* constituunt a).

48. *Opobalsamum* vel sponte e caudice hujus arbusculæ ac ramis, Iunio, Iulio et Augusto leviter incisis, effluit, vel blanda coctione cum aqua ex foliis et ramusculis elicetur. Prius, quod nobilissimum est, et, exigua admodum quantitate collectum, ad principum duntaxat et magnatum quorundam orientalium manus pervenit, recens, olei amygdalarum aut olivarum vix expressi instar, tenue ac fluidum est, coloris albicantis, aut levissime flavescens, odoris acutissimi ac svavissimi, ad citri et nonnihil quoque terebinthinæ odorem accedentis, saporis acris et aromatici, cum amaricante et subadstringente paullulum mixti; temporis vero successu terebinthinæ consistentiam contrahit, fragrantia minuitur, et color in viridiusculo-aureum mutatur. Haud dissimilia etiam, sive fluiditatem, sive colorem ceterasque proprietates spectes, apud

a) Conf. PROSP. ALPIN. *Dialog. de Balsamo cap. 6.*

apud opobalsamum, quod sub blanda ebullitione primum ad aquæ superficiem adsurgit, observantur, et tertia sal-
tim species, sub protractiori ac fortiori cõctione expulsa,
initio statim spissiuscula, minus odorata, adeoque igno-
bilior ac minus pretiosa est.

49. In nostris officinis pharmaceuticis genuinum opobal-
samum, ob pretii magnitudinem, proventum parcissi-
mum, aliasque causas indicatas, rarissime, vel rectius,
nunquam reperitur, sed quævis corpora balsamica, tam
fluida, quam sicca, quæ pro eo venduntur, vel prorsus
factitia sunt, vel aliis tamen plantis suos natales debent.
Sic dictum enim *Balsamum Indicum siccum*, quod mera
resina subfusco-rubescens est, prunisque injectum odo-
rem benzoinum, aut longe gratiorem, spirat, non ex
Ægypto aut Arabia, sed ex America adfertur, ibidemque,
uti supra pridem p. 6. No. 2. dictum fuit, blanda inspif-
satione e succo lacteo paratur, qui ex ramis arboris, un-
de balsamum Peruvianum stillat, penitus resectis elabatur,
et *Balsamum liquidum de Mecha*, in Pharmacopoliis pari-
ter venale, quod spissiusculum est, terebinthina tamen
paullo liquidius, flavescens, saporis acris et amari, odo-
ris fragrantis, ex terebinthina, balsamo de copaiva, et
oleo citri Italico compositum videtur. Balsami genuini
criteria, a scriptoribus plerisque adducta, hoc loco addere
superfedeo, quoniam pro meo iudicio, fallacissima sunt,
et adulterii itaque suspicionem perfecte tollere nequeunt.
50. Quoad elementa ac vires medicas multa quidem cum
recenti ac satis adhuc fluido balsamo Tolutano commu-
nia habet, isto tamen ceterisque balsamis descriptis lon-
ge

ge præstantius esse creditur. DIOSCORIDES a), pluresque scriptores, tam veteres, quam recentiores, magnis laudibus virtutem ejus alexipharmacam, antiputredinosam, vulnerariam, diureticam, pectoralem et uterinam extollunt, præstantissimumque istud effectum, tum interne sumtum, tum externe applicatum, in peste, ictu ac morfu scorpionum, serpentum, aliorumque animalium venenatorum, in dysenteria itemque, gonorrhœa, fluore albo, asthma pituitoso, phthisi incipiente, scirrho ac erudo pulmonum tuberculo, ulcere hepatis, renum atque vesicæ, vulneribus et plerisque aliis adfectibus, ab exulceratione, corruptione putredinosa, vel viscidioris etiam pituitæ accumulatione oriundis, exerere testantur. Non prætereunda quoque est singularis ejus virtus cosmetica, qua sese valde inprimis apud mulieres Asiaticas commendat. Cutem enim nitidiorum reddere, et valide a rugis defendere, habitumque vultus juvenilem diu conservare, credunt, si cutis eodem frequentius in balneo calido inungatur b). Eodem modo, quo balsama

a) „Vires, scribit in Oper. p. m. 39., in tota balsami natura efficacissimas habet liquor, egregia ad calefaciendum potestate. „Muliebribus refrigeratis locis medetur, cum cerato ex rosa factis „oppositis. Trahit idem menses, secundas et fetus. Solvit „inunctus in accessionibus febrium cum tremore algores. Sordida purgat ulcera. potus urinam ciet, maturat et concoquit: angustis spiritus accommodatus est. Subvenit et cum lacte his, qui „aconitum biberint: nec minus etiam venenatorum moribus. „Miscetur idem acopis, malagmatis et antidotis: habetque in „universum vires balsami liquor efficacissimas &c. &c.

b) Conf. Geoffroy L. c. p. 480.

fama reliqua, interne et externe adhibetur, ac dosis, si
 usus internus placet, a guttis aliquot ad scrupulum unum,
 immo drachmam semissem, adscendit.

XI. LIQUIDAMBARVM.

51. Liquidambarum, *Liquidambar*, *Ambarum liquidum*, *Am-
 bra liquida*, est succus resinoso-oleosus, ex flavo-rube-
 scens, terebinthinam consistentia, ambram vero et styra-
 cem specifico suo odore fragrante æmulans, saporis acris
 aromatici.
52. Colligitur in *Virginia*, *Mexico*, aliisque Americæ Me-
 ridionalis regionibus, ubi ex arbore, inciso cortice, fluit,
 quam incolæ *Xochiicotzo-Quahuil*, botanici vero cum
 RAJO, *Syracem aceris folio*, itemque *Platanum Vir-
 ginianam aceris foliis*, vel etiam, præeunte LINNÆO,
Liquidambar foliis palmatis, appellant. Arbor hæc,
 recto caudice assurgens, admodum ramosa ac vastæ ma-
 gnitudinis est, fortemque odorem balsamicum, qui ma-
 xime in cortice residet, longe lateque spargit. Folia,
 in tres pluresve cuspides divisa, in ambitu serrata, tres
 circiter pollices lata, in superiori superficie albicantia, in
 inferiori obscuriora, aceris foliis similia reperiuntur.
 Fructus, flori, hæcenus nondum descripto, succedens,
 rotundus est, simulque aculeatus, ex pluribus capsulis fe-
 minalibus, flavescens, prominentibus, et in acumen
 desinentibus, compositus, in quibus semina oblonga sub-
 rotunda latent.
53. Triplex datur liquidambari species: Prima sponte ex
 cortice inciso emanat, et *Ambram liquidam ordinariam*
 constituit: Altera coctione cum aqua ex cortice et ra-
 mul-

mulis minutim dissectis extrahitur, et tertia denique, quæ interdum, quæquam nostro ævo rarissime, ad Europæos sub *olei* nomine transfertur, a balsamo, sponte post corticis incisionem emanante, recentius collecto, et in quiete aliquamdiu relicto, separatur, et nihil aliud est, nisi pars liquidior, fragrantior, magisque oleosa, quæ, paulatim subsidente parte crassiori, supernatat. Hisce quodammodo etiam *Liquidambarum solidum* jungi poterit, quod ab incolis subinde blanda inspissatione e balsamo liquido eum in finem paratur, ut facilius aliorum transferri possit.

54. Raro hoc balsamum nostra ætate in officinis venale prostat, rariusque in usum medicum vocatur, licet sese grata fragrantia sua, quæ olim eminentem illi inter odoramenta locum conciliabat, satis commendet, et terebinthinam quoque, tum per se illitum, tum iusta etiam quantitate inter ungenta et emplastra receptum, virtute antiputredinosa, discutiente, vulneraria, ac roborante superet. Usus ejus internus medicis hætenus parum placuit; hinc multa etiam de eodem dicere superfedeo, ac paucis saltem moneo, illud in hoc passu partim terebinthinam, partim balsamum de copaiva æmulari.

XII. STYRAX LIQUIDVS.

55. Styrax Liquidus genuinus ac purus, a subsidentibus scilicet partibus sæculentis decantatus, liquorem exhibet semipellucidum, lentore atque tenacitate terebinthinæ similem, coloris fusci vel ex fusco-rubentis, vel etiam, si plures impuritates retinuerit, cinereo-fusci, odoris fortis, non

non adeo tamen grati balsamici, ad styracis solidi odorem nonnihil accedentis, saporis oleoso-acriusculi et aromatici.

56. Circa originem ejus scriptores dissentiunt, alique hoc balsamum naturale esse, et, æque, ac balsama reliqua, ex certa atque distincta arbore stillare perhibent, alii contrarium defendere sustinent, idemque ad balsama mere facticia referre non dubitant. Pro meo judicio utriusque sententiæ patroni diverso respectu veritatem tuentur: Certo enim certius est, styracem liquidum, in officinis venalem, sæpissime quidem arte compositum esse, suumque odorem specificum styraci solido, diversimode præparato, vel etiam liquidambaro, terebinthinæ aliisque liquidis oleosis aut resinoso-oleosis addito, debere; ast simul tamen concedi debet, styracem quoque liquidum nativum reperiri, qui, sic censentibus multis, post trunci et ramorum incisionem ex eadem arbore fluit, quæ styracem solidum foeneratur, vel potius, uti, præeunte IACOBO PETIVERO, GODOFREDVS cum majori probabilitate refert a), aqua marina ex detracto atque contuso

E 2

tuso

a) „Veruntamen, *Libro sapius ciraro T. II. p. 493. scribit, Iacobus Petiver, Pharmacopæus Londinensis, Regiæ Societatis Socius,* et sagax naturalis historiæ scrutator, *Actis Philosoph. Reg. Soc. Lond. No. 373. refert, styracem liquidum a Turcis et Arabibus Correr-Mija dictum, succum esse cujusdam arboris, Rosa Mallos dictæ, quæ in insula Cobros maris Erythræi nascitur, trium dierum itinere ab urbe Suezæ distans.* Hujus arboris corticem singulis annis deglubunt, et contusum in aqua marina coquant, usque ad visci consistentiam: tum resinofam substantiam supernantem colligunt. Verum eam adhuc multum crassamenti seu corticis pul-

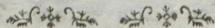
tuso cortice arboris cujusdam, quæ *Rosa Mallos* appellatur, et in *rubri maris* insula *Cobros* crescit, excoquitur.

57. Quoad proprietates externas, elementa, virtutes, et usum cum ambra liquida, cæterisque balsamis descriptis valde quidem convenit, propter frequens nihilominus adulterium rarissime nostra ætate in usum trahitur, et interdum solummodo externe contusionibus, ulceribus putridis, atque vulneribus, imminente inprimis sphacelo, sub forma ungenti, adplicatur.

„verati contineat, eam denuo aqua marina bulliente liquant, et
 „percolant. Sic defæcatam resinam et crassamentum faculen-
 „tum residuum seorsim doliolis includunt, et *Moccam Arabiæ*
 „emporium tranvehunt. &c.

Laur,

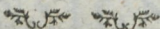
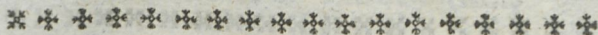
Laur, honor atque decus semper bene cœpta sequuntur,
 Palmaque perfectum sine coronat opus.
 Præmia sic duros compensant larga labores,
 Quem sudasse diu, quem studuisse iuuat.
 Nemo, nisi ascendat, poterit conscendere celsa;
 Sedes ad summas prægraue ducit iter.
 Omnibus in rebus terrenis hæcce uidentur,
 Scilicet ut nauo gloria sponsa fiet.
 Non igitur miror, quod tanti culmen honoris,
 Arte Machaonia Mæste ZEBVHLE, tenes,
 Non miror, lauris Tua quod præcingit Apollo
 Tempora, quos proli nexit Hygæa suæ.
 Non miror, celebri quod Doctæ ZEBVHLE medentum
 Poneris in numero. Dignus haberis eo.
 Dignus haberis eo, Tibi cum contraxeris amplam
 Notitiam Medicam: hæc munera iure capis.
 Namque animi dotes, queis polles, rite locatæ
 Iustis pensentur dotibus, ecce, decet.
 Vt messem facias tandem, cum semina multo
 Sudore ac opera sparseris, æqua uolunt.
 Nec Tu pro meritis nimio exornaris honore,
 Dum studio satagis quemque iuuare Tuo.

Euge gradus, glacie iam scissa, dirige firmos
 Vterius; crescat nomen in orbe Tuum.
 Non unquam noceant Tibi spurcæ scommata linguæ,
 Quæve Theon nigro ulnere dente facit.
 Nil, quocunque pedem ponis, Tua coepta retardet,
 Sorteque sic felix usque fruare bona.
 Propitium, exopto, Numen Tibi in omnibus adsit.
 Quisque bonus dicat: uiue, ZEBVHLE, vale!

Carolus Sigismundus Gruetnerus,
 SS. Theol. Stud.

Gereicht durch Deinen Ruhm, den Dir die Wahrheit zugesteh,
 Der Deinen Fleiß vergnügt, der Deinen Ruf so schön erhöht,
 Durchflammt der Freundschaft Glut, die Brust mit frommen Trieben,
 Die Dich, gepriesnen Freund, und Deinen Vorzug lieben.
 Ich sehe Dich geehrt, Hygea schmückt Dein muntres Haupt,
 Wenn sie die Schläfe ziert und sie mit Lorbeern schön umlaubt.
 Wie froh seh ich dies an, wie groß ist mein Vergnügen!
 Ich sehe meinen Freund in Ehr' und Wahrheit siegen.
 Geh', zeige Deinen Fleiß das Vaterland erwartet schon
 Die Proben Deines Ruhms, und Dich zugleich den muntern Sohn.
 Wie edel wird alsdenn Dein Ruf Die Freunde rühren,
 Die Dich bald, allzufrüh aus ihrer Schoos verliehren!
 Sei ewig reich an Ruh, und lehr' bereink die stolze Welt!
 Daß edlen Nachruf nichts als Treu und Wissenschaft erhält.
 Hör', was die Ahndung spricht: Du wirst nach Deinen Gaben,
 Glück, Ehre, Ruh, und Freund, bis an den Moder haben.

Durch Beifügung dieser wenigen Zeilen empfiehlt sich der
 fernern Wohlgeogenheit und Freundschaft Seines
 durch die in der Arzneigelahrheit erhaltenen Würde
 gewirfenen Freundes aufrichtigst ergebenster Freund
 und Wätter,

C. B. G. Zucker, v. Wohlau a. Schlef.
 d. N. G. B.

*** ** ** ** **

Wie? sind es denn nur Eitelkeiten,
Dich, Freund, mit Wünschen zu begleiten,
Da man Dein Haupt mit Lorbeer krönt?
Entfernt von solchen Schmeicheleyen,
Will ich Dir kurze Wünsche weihen,
Die nur die Redlichkeit und wahre Freundschaft fröhnt.

Drum eil beglückt zu jenen Stufen,
Wohin Dich Fleiß und Tugend rufen,
Empfang den Lohn vor Deine Müh;
Der Himmel segne Dein Bestreben,
So kan durch Dich die Freundschaft leben,
Kurz: sey vergnügt, beglückt und blüh!

Hiermit suchte sich dem hochgelahrten Herrn Doctor beken
zu empfehlen ein ergebener Freund und Diener,
G. B. Dietrich, von Brieg aus Schlesien,
der K. G. Vefl.

*** ** ** ** **

Qua TIBI praestat sacra nunc Hygea
Carpe laudandi studii peracti
Premium, semper venerande amico,
Accipe laurum!

Pelle lassantes procul arte morbos
Debili vitam revoca valentem
Annua fatum TIBI si que ab omni
Parte beatur!

Hæc gratulans adjecit sincerissima mente
Car. Sam. Boehnisch,
Vr. Sil.

01 A 6603

ULB Halle

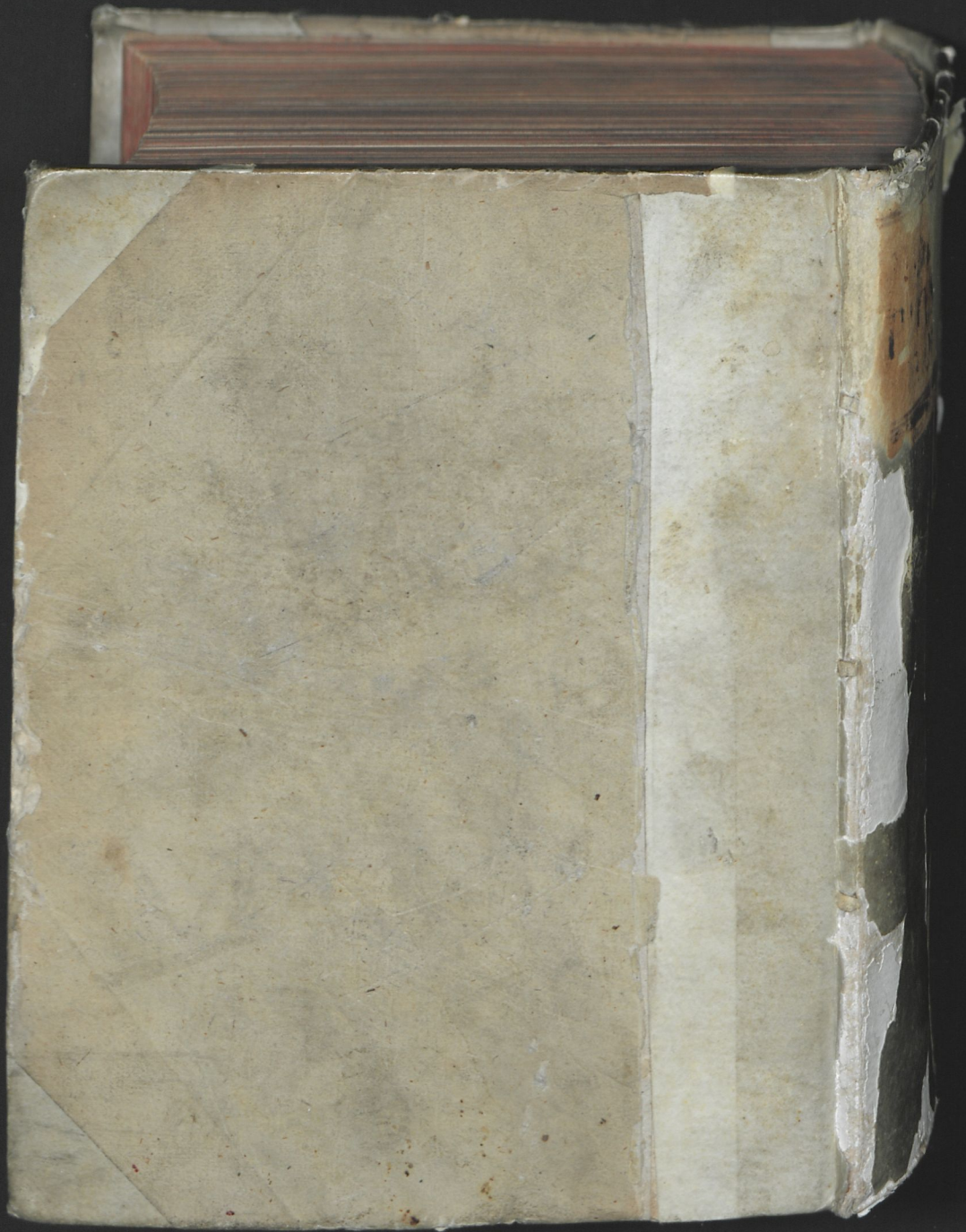
3

003 092 291

1007

Inches

Centimetres

Farbkarte #13

B.I.G.

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

DISSERTATIO INAUGVRALIS PHYSICO-
CHYMICO-MEDICA

DE

PRAECIPVIS BALSAMIS
NATIVIS

QVAM

CONSENSV GRATIOSAE FACVLTATIS MEDICAE

PRAESIDE

IOHANNE FRIDERICO CARTHEVSER

MED. DOCT. ET PROF. PVBL. ORD. ACADEMIAE ELECTORALIS

MOCYNTINAE SCIENTIARVM VTILIVM ASSESSORE

FACVLT. MED. H. T. DECANO

PRO GRADV DOCTORIS

SVMMSIQVE IN MEDICINA HONORIBVS ET PRIVILEGIIS

RITE ATQVE LEGITIME IMPETRANDIS

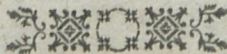
DIE OCTOBR. MDCCLV.

H. L. Q. C.

DEFENDET

DAVID GOTTLÖB ZEBVHLE,

RANSENIA-SILESIVS.

FRANCOFVRTI AD VIADRVN,
TYPIS IOANNIS CHRISTIANI WINTERI,
ACAD. REG. TYPOGR.